

Lente 2009

De Paddenbroek V.Z.W.
Natuur Educatief Centrum

Paddenbroekstraat 12
1755 Gooik

Tel: 0496.14.76.43
of: 02.532.06.14

Website:
www.paddenbroek.be
E-mail:
info@paddenbroek.be
Reservaties en agenda:
agenda@paddenbroek.be

Werkten mee aan dit tijdschrift:

Katelijne Aelens
Isabelle Brisaert
Piet Chrispeels
Jozef De Neef
Hilde Kint
Bruno Moens
Michel Pasteleurs
Jo Pické
Johnny Van Bavegem
Erwin Vandersteen

Verantwoordelijke uitgever:
Piet Chrispeels,
Paddenbroekstraat 12, 1755 Gooik

Inhoudstafel

Voorwoord	3
De Paddenbroek 5 jaar later	4
De bomen en het bos	6
Winterwerk	7
Argumentatio pro vita mea	8
De zoektocht naar een vaste medewerker	10
Onze gevleugelde vrienden (2)	11
Heb je ook een stukje schaap aan je lijf?	14
De tuincursus in de Paddenbroek kende een groot succes	18
Activiteitenagenda	19
Paddenbroek ontvangt Europese rurale netwerken.	20

Lid worden van onze vereniging “De Paddenbroek” doe je door 10,00 € te storten op rekening 734-0120350-79 met vermelding van naam en adres.

Dit Leader+ project wordt medegefinancierd door
de Europese Unie en het departement
Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid

Voorwoord

Beste lid,

Met deze lente gaat De Paddenbroek zijn vijfde werkjaar in.

Het prille begin anno 2004 startte in een onduidelijk perspectief. Het ingediend project was wel in der haast door Pajottenland + goedgekeurd. Maar hoe moest het nu worden uitgewerkt? Wat met de gebouwen, de gronden, nog door derden in gebruik? Wat met de werkplanning? De financiering? De administratieve opvolging? De inzet van vrijwilligers? Enz. Enz.

Veel vragen, weinig pasklare antwoorden ...

En toch boekten wij gestaag vooruitgang. Een treffend voorbeeld hiervan is de plaatsing van 4 vlaggenmasten aan de voorgevel. De hoge aankoopprijs deed ons uitzien naar een alternatief: de inplanting van kastanjestaken uit het nabije bos!

Maar, mirakel! Recentelijk bezorgde de Tuinbouwschool van Roosdaal ons 5 masten, zo goed als nieuw! De vlag in de top!

Zo kondigt deze nieuwe lente anno 2009 werkelijk een nieuw geluid aan: overjarige hangijzers worden eindelijk gelicht! Zoals je verder zult ontdekken!

Veel leesgenot!

Piet Chrispeels
Voorzitter

De Paddenbroek 5 jaar later...

Velen onder jullie, beste lezers, lazen de artikels in de krant of zagen de uitzending op Ring-TV onder de titels:

‘Europa investeert in zijn Platteland’,

‘Pajottenland+ zoekt nieuwe Plattelandsprojecten’,

‘Paddenbroek als pilootproject voor samenwerking tussen landbouw- en natuureducatie’, of nog:

‘Persmoment in de Paddenbroek: “landbouw en natuur treffen elkaar” ’

In beeld waren de deelnemers aan deze persconferentie: Doomst Michel, als voorzitter van Pajottenland+, Huwaert Jos, coördinator van P+, Vleugels Hugo van de Landelijke Gilden en van P+, Moens Bruno, secretaris van De Paddenbroek, tevens voorzitter van Opbouwwerk Pajottenland, Goolaerts Wouter van Plattelandsklassen vzw, Chrispeels Piet, voorzitter van de vzw De Paddenbroek, Aelen Katelijne, medewerkster R.L.Z.Z.Z. en tevens medewerkster van De Paddenbroek, Rekkers An van Regionaal Landschap, tevens hoofdpromotor van het project “De Paddenbroek: knooppunt voor educatie rond natuur, landbouw en platteland”.

Dat Pajottenland+ de locatie Paddenbroek uitkoos voor deze belangrijke vergadering heeft zeker te maken met de mooie site. Maar ongetwijfeld ook met de belangrijke plaats van De Paddenbroek in het geheel van projecten, die in aanmerking komen voor Europese Leader+ ondersteuning langs de regionale afdeling Pajottenland+.

De drie eerste goedgekeurde projecten werden op De Paddenbroek aan de pers voorgesteld. An Rekkers van Regionaal Landschap presenteerde het project 'Trage wegen', een samenwerking tussen het Regionaal landschap en zeven gemeentebesturen; met name Bever, Galmaarden, Gooik, Herne, Lennik, Pepingen en Roosdaal. Katelijne Aelen stelde het project 'Groetjes uit het landschap' voor, een project van het Centrum voor Agrarische Geschiedenis van de KUL en het Regionaal Landschap. Ook in dit project zijn er contacten met de zeven genoemde gemeentebesturen. Het project 'Educatie Pajottenland' werd voorgesteld door Wouter Goolaerts van Plattelandsklassen vzw. Andere medewerkers en uitvoerders zijn vzw De Paddenbroek, Landelijke Gilden, Regionaal Landschap en Riso.

Ook op deze bijeenkomst werd door Jos Huwaert, coördinator van Pajottenland+, een oproep gedaan naar de inwoners en verenigingen uit de genoemde gemeenten om nieuwe projecten in te dienen die passen binnen de drie doelstellingen van de regionale plattelandsontwikkeling, namelijk "de landelijke economie en recreatie versterken", "wonen en verblijven in een sterke regio" en "de landelijke regio een blijvend karakter bezorgen". En hij voegde er aan toe: hebt u een idee, of kent u een buurman of dorpsgenoot die op een voorstel broedt, laat het ons zeker weten. Past het idee binnen de plattelandswerking dan bekijken wij samen hoe wij er een project kunnen van maken. De uiterste datum van indiening was 15 maart.

Michel Doomst, voorzitter van de koepel Pajottenland+ en burgemeester van Gooik, verduidelijkte tijdens het persmoment dat het noodzakelijk is om van de dorpen leefgemeenschappen te maken en ze niet te laten verkommeren tot slaapdorpen. Het versterken van de authentieke waarde van het Pajottenland zal hiertoe bijdragen. Zo is samenwerking tussen landbouw en natuur een belangrijk pluspunt. De zeven gemeenten moeten nu de geboden kansen benutten om gezamenlijke acties uit te werken, aldus nog Doomst.

Voor De Paddenbroek betekent de goedkeuring van het project 'Educatie Pajottenland' een belangrijke mijlpaal in zijn vijfjarig bestaan. Waar met de subsidies van het eerste goedgekeurd project 2003-2006 vooral werd gewerkt aan de uitbouw van het domein zal de goedkeuring van dit nieuwe project de effectieve start mogelijk maken van arrangementen voor scholen en groepen en het aanbieden van de uitgewerkte pakketten.

Wij nemen ons voor nog uitvoerig terug te komen op deze twee educatieve pakketten, zowel in ons ledenblad als op onze website.

Ook kunnen wij jullie nu reeds verklappen dat per 18 maart in ons centrum een deeltijdse kracht startte en dat op 16 april een voltijdse projectcoördinator zal worden in dienst genomen om de realisatie van deze opdrachten in goede banen te helpen leiden. Of... de Paddenbroek vijf jaar later!

De bomen en het bos

“Hij ziet door de bomen het bos niet meer.”

Een gekend gezegde. Het gaat vaak ook letterlijk op, helaas.

Bomen zijn zeer gegeerd, althans sommige bomen: tropisch hardhout is zeer geschikt voor ramen, meubels, veranda's of dakconstructies. Ander hout is grondstof voor papier, vezelplaat, triplex, finer, of eindigt op de brandstapel, als goedkope energiebron. Er wordt dan ook veel geld verdiend met bomen, zoveel dat grote bedrijven alleen nog de bomen zien. En niet het bos.

Niet de geneeskrachtige planten, niet de noten, de vruchten en de eetbare paddenstoelen. Niet de voedselgewassen van de boslandbouw. Niet de productie van compost. Niet de bladeren en planten die geschikt zijn als veevoer. Niet de planten die vezels leveren, of olie, of natuurlijke verfstoffen, of pesticiden. Niet de leveranciers van gebruiksvoorwerpen. Niet de bijen en hun honing, de bloemen en hun parfum. Niet de dieren, eetbare en andere. En al helemaal niet de kruiden waarvan geen nuttig gebruik gekend is, maar die gewoon mooi zijn. Ze zien de bomen, en niet de onderlinge samenhang en afhankelijkheid, de kwetsbaarheid. Niet het ondergronds netwerk van wortels dat de bodem samenhoudt, en het regenwater vasthoudt als een reusachtige spons. Niet het bladerdek dat het zonlicht filtert en de temperatuur regelt dat water verdampt, zodat het elders opnieuw kan regenen. Niet de insecten, schimmels en bacteriën die de afgevallen bladeren recycleren tot humus en voedsel.

Ze zien de bomen en niet de mensen die er leven. Niet de eeuwenlang opgebouwde kennis over al die schatten en hun gebruik en over wat je moet doen en laten om dat alles ongeschonden door te geven aan de komende generaties.

Ze delen het bos en zijn bewoners op in 'bomen' en 'onkruid' en 'primitieven'. De bomen zijn om te kappen, het onkruid om te vernietigen, de primitieven om hun biezen te pakken, en de bodem om plantages aan te leggen, ertsen te ontginnen of stuwdammen te bouwen.

Dat noemen ze ontwikkeling.

(Uitgave van: Spoor ZeS (Chirojeugd-Vlaanderen V.Z.W., Kipdorp 30, 2000 Antwerpen) bij de campagne Broederlijk Delen 2009)

Winterwerk

In de voorbije lange winter was het geen sine cure De Paddenbroek “bedrijvig” te houden.

Naast het reguliere werk als het onderhoud van de binnenruimte, was er bij goed weer het rooien van het plantgoed in de kwekerij, het snoeiwerk, het aanvoeren van mest, het vervangen van afgestorven en zieke bomen in de boomgaard, het ruimen van de poelen, het enten, enz...

Bij slecht weer kwam het binnenwerk aan de beurt.

Op de eerste plaats de opkalefatering van de bergplaats naast de keuken en de living, die door onze P.W.A.-er Jean-Paul De Muylder in een heus secretariaat werd omgetoverd, met alle toebehoren gaande van aangepast meubilair tot de draadloze internetverbinding, waarvoor onze ondervoorzitter Johnny Van Bavegem zijn vakkennis heeft ingezet.

Eindelijk zagen wij ook de kans om het houtwerk, dat op formaat gezaagd voor het aanmaken van bijenkasten tot nader orde opgeborgen lag, uit de hoek te halen. Schrijnwerker van stiel Michel Pasteleurs, samen met zijn assistent Guido Verckens, zette alles, conform de regels van het vak, als kunstwerken in elkaar.

Een 15-tal volledig afgewerkte bijenkasten, in de eindfase door de Ketelbergers mooi in kleur gezet, wachten op hun plaatsing in de bijenhal.

Argumentatio pro vita mea (vervolg)

In 1960 zette ik mijn hogere studies in aan het St.-Jozefseminarie te Sint-Katelijne-Waver bij Mechelen. Voor een periode van 3 jaar verbleef ik aldaar.

Het majestueuze gebouw lag in een 15 ha groot domein dat op een groot park geleek. Sportvelden wisselden af met brede lanen waarlangs lage bosjes van coniferen, eik, esdoorn, enz... en ook vijvers, een moestuin, een fruittuin met overwegend mij-onbekende appel- en peervariëteiten.

Vreemd genoeg was mijn interesse toen nog niet toegespitst op deze schat van zeer oude fruitsoorten, die nu wellicht allemaal verloren zijn gegaan.

Mijn verblijf aldaar was ook markant door de ligging van de hogeschool midden in de velden, bezaaid met kleine en grote tuinbouwbedrijven.

Voor het eerst in mijn leven zag ik bij de teelt in open lucht en onder glas hoe asperges, bloemkool, sla, tomaat, prei, kool, enz... werden gekweekt, geoogst en vermarkt binnen de contouren van een landschap dat mij voorheen totaal onbekend was... Het was gewoon heerlijk door deze reuze groententuin te wandelen en te fietsen naar de geurige bossen met pijnbomen en rododendron van Rijmenam, Bonheiden en Keerbergen, of naar 't Zennegat, waar Zenne en Dijle samenvloeiën.

De cultuurschok, die ik aldaar onderging deed mij na een maandelange afwezigheid nog sterker mijn eigen streek van afkomst waarderen: het golvende Pajottenland in zijn oneindige verscheidenheid!

Evenals tijdens mijn collegejaren werd hier de kiem gelegd van mijn latere verzet tegen allerlei infrastructuurplannen van de overheid in het Pajottenland. Eveneens confronterend was mijn contact met medestudenten en professoren, uit diverse streken afkomstig - van Baarle-Hertog tot Gembloux, om de Brusselaars niet te vergeten - die zoals ik huis en heimat hadden verlaten, en hier wandelend in de tuin de trekvogels achternaaken, die naargelang van het seizoen naar hun eigen streek van afkomst de wijk namen. Heimwee deed ook hun hart verlangen...

Het grote verschil tussen mijn medestudenten en mezelf lag evenwel dieper. De meesten onder hen hadden helemaal geen besef van wat zich op het vlak van land- en tuinbouw aan het afspelen was: de schaalvergroting, ingegeven door de mechanisatie, en de industrialisatie van de agrarische sector, met uitsluiting van al wie op het vlak van de moderne bedrijfsvoering niet meer mee kon.

Wij, zonen uit het landbouwmidden, werkten ons tijdens de vakanties thuis bijna kapot, terwijl onze vrienden bij de hervatting van het academisch jaar met schone handjes over hun reis naar Jeruzalem of Rome vertelden... Aan hen ontging het ook helemaal dat de inrichting van het landschap weldra aan grote veranderingen toe was, waardoor de biodiversiteit onder grote druk zou komen te staan...

Vanaf 1963 tot 1966 studeerde ik op het Groot Seminarie in het centrum van Mechelen zelf: een heerlijke stad met talrijke historische momumenten, winkelstraten, markthallen, exotische parken, enz... Het beiaardspel van de St.-Romboutstoren overstemde het gekir van de Turkse tortel, die volgens ornitologen

in ons midden in volle expansie was... En ik verloor in de ban van de cultuur het landschap een beetje uit het oog, alhoewel... Als eindschrijft bij het afronden van mijn theologie-studie mocht ik een thema behandelen dat mij nauw aan het hart was blijven liggen: de benarde situatie van de kleine agrarische bedrijven. Een van de stellingen, die ik toen poneerde was dat “de producent zolang als mogelijk meester moest blijven van zijn produkt“. Afzet en prijsbepaling moest hij in de hand houden.

Moet het u verwonderen, beste lezer, dat ik geruime tijd later medestichter werd van de belangrijkste boerenmarkten in de regio: die van Dilbeek, Gaasbeek en Gooik. Deze succesvolle formule van produktie en afzet bestaat inmiddels al 25 jaar, tot tevredenheid van producent en consument!

In 1966 trok ik naar de K.U.L., ditmaal voor 4 jaar. Ik kwam er in een studenten-huis terecht, waarin studenten van een 40-tal nationaliteiten logeerden. Moet het gezegd dat de wereld letterlijk voor mij openging in het vriendelijk contact met al deze leeftijdsgenoten, die de meest diverse talen spraken.

In 1967 brak ook in Leuven het studentenprotest los, dat de unitaire universiteit in haar wezen raakte. Intussen was ik inwonend begeleider geworden in een groot studentenhuus (een “peda”), waar vooral 1ste en 2de jaars studenten geneeskunde en ingenieur een “kot” betrokken. Een taak, die ik samen met mijn eigen studies moest combineren. Het werd een incubatietijd, waaruit ik later veel kracht zou putten op het vlak van mijn beroep en mijn sociaal engagement.

Na 10 jaar kwam er een einde aan mijn hogere studies.

Om elk misverstand hieromtrent te vermijden moet ik stellen dat ik heel die tijd door student-werkman en -boer ben geweest! Vakantietijd was werktijd! Dat hield mij met de voeten op de grond en leerde mij mikken op wat voor een wereldverbeteraar werkelijk haalbaar is!

Eens leraar in de hogere cyclus op het St. Pieterscollege te Jette - een grote school in de wereldstad, die Brussel is - trok ik diezelfde lijn door. In een perfecte harmonie kon ik als “een man op de grens”, zoals iemand mij omschreef, denk- en handwerk met elkaar combineren in mijn eigen biotoop, die zowel de stad als het platteland behelsde.

Geen wonder dat ik in 1972 bij de eersten was om mijn streekgenoten wakker te schudden en tot strijd te bewegen toen de overheid zomaar liefst 2 autowegen en een snelspoor (T.G.V.) door het Pajottenland plande. Over het heroïsch gevecht, dat toen werd gestreden, zou nog veel te zeggen zijn...

Jarenlang werd ik in het lesgeven en het jeugdwerk ondergedompeld, waarbij ik evenwel steeds een accent naar natuur en leefmilieu wist te leggen.

In dit perspectief kocht ik in 1987 het grootouderlijk erf “Den Brettakens”, dat in 2001 door de aankoop van de gronden opnieuw tot één werkbaar bedrijf werd verzameld.

De informele werkgroep van enkele natuurvrienden en sociaal geëngageerden, die in 1998 met denkwerk rond natuur en milieu van start ging, kon in 2003 na de oprichting van de V.Z.W. De Paddenbroek overstappen naar het bestuur van de vereniging, die meteen in 2004 van start ging.

De zoektocht naar een vaste medewerker

Toen mijn vrienden uit diverse werkgroepen rond streekontwikkeling te weten waren gekomen dat ik in 1987 “Den Brettekens” had verworven, trokken zij aan mijn mouw om daar ter plekke iets te doen rond natuur en milieu. Een tweetal jaar na mekaar ging er een natuurstage door.

In 1998 pas ging een informele werkgroep van start, die de ongekende kansen van het neerhof op een rijtje zette. Behoudens het feit dat het huis en de bedrijfsgebouwen verhuurd waren, was er het gegeven dat de gronden zelf bij de aankoop van het huis waren losgekoppeld. Het was dus wachten tot deze vrij kwamen ... Wat in 2001 gebeurde.

Vanaf de oprichting van de V.Z.W. in december 2003 lag de problematiek voor dat het inmiddels goedgekeurd project “De Paddenbroek” niet van de grond zou komen zonder de aanwerving van een competente en gemotiveerde vaste werkracht, die de vrijwilligers kon begeleiden.

Binnen de lopende projecten van Pajottenland + konden na verloop van tijd de gepresteerde uren van de projectleider grotendeels worden vergoed. Maar werkzekerheid werd allerminst geboden.

Deze onzekerheid hypotheceerde de werking en verzuurde de relaties binnen het bestuur. Keer op keer kwam het “statuut van de vaste werknemer” op de bestuursvergadering ter sprake.

Allerlei instanties werden aangezocht: het Gemeentebestuur van Gooik, het Brabantse Provinciebestuur, het Ministerie van Leefmilieu...

Politici en subsidie-lobbyïsten werden aangesproken. Allemaal boter aan de galg... Tot tweemaal toe werd ons ingediend project herschreven...

Tot de Minister van Leefmilieu - toen nog Kris Peeters - ons project goedkeurde en het onder de noemer “Milieu-educatie” plaatste. Maar om “budgettaire redenen” viel ons project in een later stadium van afwikkeling andermaal uit de boot...

Ons goedgekeurd project werd nu overgeheveld naar het Agentschap van Natuur en Bos (A.N.B.). Een opnieuw herschreven dossier overtuigde het beleid dat De Paddenbroek binnen de regio in de aanwerving van een vaste werkracht een eigen troef rond natuur en samenleving kon uitspelen.

Deze visie werd mede ondersteund door de instap van De Paddenbroek in het goedgekeurd project van Pajottenland+ rond “Educatie”. De Paddenbroek als copromotor samen met 3 andere actoren kreeg quasi de functie van knooppunt toegewezen. Wat meteen in de aanwerving van een halftijdse werkracht resulteerde. Qua inzet van werkrachten zit De Paddenbroek nu op rozen.

Maar er moet stevig worden doorgewerkt...

Onze gevleugelde vrienden (deel 2)

De ijzige winterperiode die we begin dit jaar doormaakten is al een tijdje voorbij. We voelen allemaal de lentekriebels! Ook onze gevleugelde vrienden bij ons op de Paddenbroek verwelkomen de lente. De vogeltjes die deze winter dankbaar gebruik maakten van het voedsel op onze voedertafel, vliegen druk heen en weer. Op zoek naar een partner of reeds op zoek naar een geschikte nestplaats. De meesten onder ons zullen wel al gehoord hebben van - of zelfs meegedaan hebben aan - het jaarlijkse telweekend voor tuinvogels "Vogels voeren en belooeren". Door de vogels te voederen, krijg je meerdere soorten in uw tuin. Dit biedt u een mooie kans om deze prachtige tuinvogels te bewonderen. 's Morgens bij het opkomen van de zon zingen ze uit alle macht om zich te laten horen aan hun soortgenoten. Op deze manier zoeken de vogels een partner en tevens laten ze aan hun concurrenten horen dat dit hun territorium is. Eens de vogels een partner

gekozen hebben om hun nestje te bouwen, gaan ze op zoek naar een goede en veilige nestplaats. Elke soort van onze gevleugelde vrienden stelt andere eisen aan deze nestplaats. Zo zit de ene soort graag hoog in de bomen terwijl de andere liever laag bij de grond nestelt. We kunnen ze natuurlijk ook een handje toesteken door ze geschikte nestplaatsen aan te bieden.

Door het ophangen van verschillende nestkastjes kan je natuurlijk ook meerdere soorten tuinvogels lokken. Voor de meeste soorten zoals onze gekende mezen is er dikwijls in onze tuinen een gebrek aan nestplaatsen. De grootte van de invliegopening is belangrijk, afhankelijk van de soort die men wenst. Hou er

wel rekening mee dat in de natuurlijke leefomgeving van de vogels geen vaste maten bestaan. De vorm en de grootte van de nestkasten zijn in mindere mate belangrijk ten opzichte van de plaats en de bescherming die zij kan bieden. In de natuur broeden de vogels ook in boomholten, muurholten, gaten in de grond, met verschillende afmetingen

en maten. Dus de goede plaats van de nestkast primeert op de precieze afmetingen.

Toch hebben onze gevleugelde vrienden elk hun voorkeuren. Kleine vogels zoals Zwarte Roodstaart, Koolmezen, Boomklever, Ringmus broeden graag in geheel afgesloten kleinere types van nestkasten. Onze

kleinste soorten zoals Pimpelmees, Matkopmees en Zwarte Mees opteren liefst voor hele kleine vlieggaten. Zo hebben ze minder concurrentie van hun iets grotere soortgenoten. In grotere nestkasten met een opening van meer dan 10 cm broeden vooral Bosuil, Steenuil, Holenduif en soms Kauwen. Daarnaast bestaan ook nog de half open nestkasten. Deze zijn geschikt voor Witte Kwikstaart, Winterkoning, Roodborst, Grauwe Vliegenvanger en onze gekende Huismus. Halfopen nestkasten zijn gemakkelijk toegankelijk voor rovers. Hang ze daarom best op een veilige plaats zoals een dakrand aan een hoge muur.

Niet al onze tuinvogels houden van nestkasten. Denk maar aan onze broedvogels die hun nest liefst vrij tussen takken bouwen. Tot deze soorten behoren oa. Merel, Vink, Groenling, Distelvink en Goudvink. Verwaarloos deze prachtige vogels niet! Het is zeker de moeite om door aanplantingen van struiken ze naar uw tuin te lokken.

Enkele tips voor het ophangen van nestkasten:

- Hang de kast in de winter op. Zo kunnen de vogels de nestkast al voor het broedseizoen verkennen.
- Richt het vlieggat naar het noorden tot zuidoosten, vermijd sterk zonlicht, wind en regen.
- Hou rekening met rovers, plaats de nestkasten indien mogelijk buiten bereik van katten.
- Hang niet teveel nestkasten te dicht bij elkaar.

Op de site van de Paddenbroek kan u verschillende nestkasten vinden aangepast aan de verschillende soorten.

Heb je ook een stukje schaap aan je lijf?

Waar zijn die grote kudden schapen? Verdwenen... Voor een groot deel omdat tijdens en na de eerste wereldoorlog de gronden in bouw-, akker- en weiland veranderden. En er machines kwamen die het werk goed en goedkoop deden. Het schaap werd overbodig.

De herkomst

Onze schapen stammen af van een wilde soort, de moeflon, die nu nog in het droge landschap van Corsica leeft. Deze dieren moeten daar met heel weinig blij zijn op de ruwe rotsgrond. Het zijn goeie springers, die wilde schapen. Zonder bang te zijn staan ze op de rand van een hoge rots. Makkelijk springen ze van steen tot steen. Zonder na te denken springen ze over diepe kloven. Het is niet raar dat onze voorouders duizenden jaren geleden al op het idee kwamen om het wilde schaap te 'temmen'. Zo zijn onze tegenwoordige schapen ontstaan, gefokt om het vlees, de wol en de melk. Door eeuwenlange selectie op wol-, melk- of vleesproductie is een groot aantal schapenrassen ontstaan.

De aard van 't beestje

Het schaap is een dier dat zich goed kan aanpassen aan verschillende weersomstandigheden zoals het vochtige en koude zeeklimaat in Schotland, Ierland, het westen van Frankrijk. Zij hebben een dikke vacht waarmee ze bestand zijn tegen het wisselvallige weer. Andere rassen zijn dan weer aangepast aan de droge streken zoals in het Middellandse-Zeegebied: Griekenland, Italië, Spanje, ... Deze dieren hebben weinig wol.

Een schaap kan op veel manieren voor ons nuttig zijn. Ken je heideschapen? Ze lopen in een kudde met herder op de heide. De hele dag knabbelen ze het gras en

de kleine struikjes tussen de heide vandaan tot dicht tegen de bodem en zo krijgt de heide alle ruimte om te groeien en blijven de heidevelden bestaan.??

Op andere plaatsen bijten schapen het gras kort af en met hun fijne poten trappen ze de grond goed aan en zo wordt het gras net een dichte mat. Vooral op dijken is dat heel belangrijk. Dat korte, dichte gras maakt de dijk extra stevig. Zo helpen schapen om het water tegen te houden.??

Wat een bijzondere jas! ??

Voor het schaap is zijn wollen vacht erg belangrijk. Het is zijn regenjas, winterjas en zomerjas tegelijk. Als het regent lopen de druppels makkelijk van de vette wol af. In de winter houdt de dikke laag wol de kou tegen omdat er een warme laag lucht tussen de gekrulde haren zit. 's Zomers is het net andersom, dan houdt de wol juist de warmte tegen omdat er koele lucht tussen de haren blijft zitten.

De weg van de wol

Wol van een vacht bestaat uit zachte dunne haren en onderscheidt zich van ons haar doordat het schubben heeft en fel gekroesd is. Beide eigenschappen, de schubben en de kroes, maken dat wol ook makkelijk bewerkt kan worden. De vezels met de schubben haken in elkaar en blijven aan elkaar vastzitten.

Scheren

Schapen worden elk jaar in het voorjaar geschoren. Met de wolschaar (vroeger) scheer je 20 schapen op een dag en blijft nog één cm wol staan. Met de tondeuze scheer je er tussen de 60 en 100 op een dag, afhankelijk van de wolkwaliteit en de beveelsdheid (magere dieren scheren moeilijk). Met een hangmotor kan je afhankelijk van de wolkwaliteit tussen de 100 en 200 op een dag scheren. Maar kwaliteit (geen scheerwonde) is belangrijker dan kwantiteit.

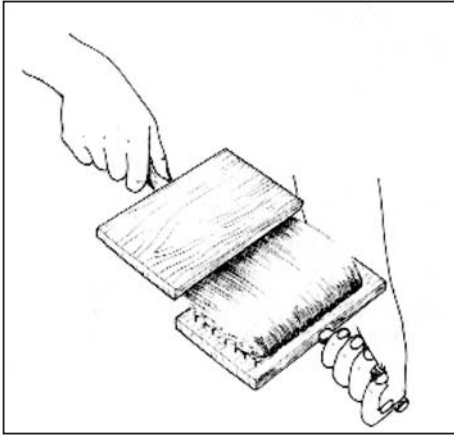
Reinigen

Voor we aan de slag kunnen met wol is het noodzakelijk dat het ergste vuil verwijderd wordt. De wol afkomstig van een schaap is vervuild met vet, zweet en plantaardige resten. Van nature bevat wol veel lanoline of wolvet. Voor het spinnen is het nuttig dat de wol nog enigszins vet is. Wol wordt gewassen en gespoeld in ruim handwarm water, dwz 100 gram wol in 3 tot 5 liter water.

Kaarden

Voor het spinnen wordt de wol geeraard om hem gelijkmatig te verdelen en de haarvezels zoveel mogelijk in de zelfde richting te leggen. Het kaarden gebeurt met de hand met een kam met stalen punten of met een kaardmolen, met een snel ronddraaiende cilinder ook voorzien van stalen punten. Vroeger werden de vruchten van een plant, de kaardebol,

gebruikt. Met het kaarden verdwijnen ook de laatste restanten vuil. Na het kaarden is wol klaar om te spinnen of te vilten.

Spinnen

Hoe fijner de wolvezel, des te dunner kan de draad gesponnen worden. Tijdens het spinnen wordt de wol in elkaar gedraaid. De schubben haken in elkaar, zo worden de vezels met elkaar verbonden en wordt de draad sterk. Om een heel fijne draad te spinnen wordt de wol vooraf nog eens extra gekamd.

Twijnen

De enkele draad die na het spinnen is ontstaan, wordt met één of meer andere draden in elkaar gedraaid, waardoor je een dikker en/of steviger resultaat bekomt. Het in elkaar draaien van meerdere draden heet *twijnen* en gebeurt meestal in de tegen-gestelde draairichting van het spinnen om het volume en de sterkte te verbeteren.

Vilten

Bij het woord vilten denk je waarschijnlijk aan dunne kleurige lapjes of aan allerlei hoeden die in het begin van de vorige eeuw zo in de mode waren. Het is weinig bekend dat reeds 1000 jaar voor het begin van onze jaartelling vilten kleding, dekens en tenten werden gemaakt. Dezelfde techniek van toen wordt nu nog gebruikt in sommige landen zoals Mongolië, Kirchizië,...

Vilt vormt zich door wolvezels in lagen op elkaar te leggen en te bewerken met warm water, druk en zeep. Het is een langdurig proces. De schubben zetten zich steeds vaster in elkaar, ze trekken de vezels naar mekaar toe waardoor het geheel krimpt en een vaste stof of vilt ontstaat.

Onderhoud van wol

Wol is een teer weefsel. Luchten kan vaak volstaan. Maar als het toch moet, kan wol met de hand gewassen worden. Al doen fabrikanten van wasmiddelen en wasmachines soms anders geloven. Staat op het kledingetiket een handje in een tobbe, dan moet de wol absoluut met de hand gewassen worden.

Het is een misverstand dat de wastemperatuur nooit hoger zou mogen zijn dan 30 graden. Het verven van wol vindt immers plaats op veel hogere temperaturen, zonder enige krimp of vervilting. Wol is echter wel vatbaar voor snelle temperatuurwisselingen zoals bvb in een wasmachine. Langzaam verwarmen en/of afkoelen is cruciaal.

Wist je dat...

- ... er naar schatting ongeveer 1 miljard schapen zijn op de wereld
- ... een schaap 4 magen heeft, de pens, de lebmaag, de boekmaag en de netmaag
- ... een schaap gemiddeld 147 dagen zwanger is
- ... het kleinste ras gemiddeld 14 à 15 kilo weegt
- ... een zwaar vleesras wel 120 tot 145 kilo kan wegen
- ... een schaap wel 20 jaar kan worden
- ... de meeste lammetjes binnen 15 minuten na de geboorte op de poten staan
- ... de Griekse feta een schapenkaas is?

(Hilde Kint - Graag bezig met wol - Spingroep Kester: 054 56 69 05)

De tuincursus in de Paddenbroek kende een groot succes

Reeds voor de vierde maal op rij kende de tuincursus in de Paddenbroek, georganiseerd door de Landelijke Gilde van Gooik, een groot succes. Zoals vorige jaren waren een vijftigtal deelnemers ingeschreven; waarbij enkele vertrouwde, maar ook vele nieuwe gezichten.

Blijkbaar beantwoordt een dergelijke cursus aan een behoefte. Er bestaat meer en meer belangstelling voor zowel de voor- als de achtertuin, voor de sier- en de moestuin. Bloemen en planten, groenten en kruiden, alles valt in de smaak van de tuinliefhebber en hij wil er steeds meer over weten. Dit gegeven kan ons, werkers van de Paddenbroek, alleen maar verheugen. Het sterkt ons in onze overtuiging dat ons project Paddenbroek met al zijn ingrediënten perfect kadert in een bewuste plattelandsbeleving.

Dit jaar werd opnieuw beroep gedaan op Herman De Waele uit Gerardsbergen (midden op de foto) die reeds meer dan 30 jaar in het vak zit en zijn technische kennis koppelt aan een lange praktijkervaring. Met zijn gekende welsprekendheid en zijn humoristische toon weet hij moeiteloos zijn toehoorders te boeien.

De locatie 'De Paddenbroek' leent zich

uitstekend voor deze cursussen, daar zij de mogelijkheid biedt om ook de praktijklessen van snoeien en enten te laten doorgaan.

Vermelden wij nog dat alle deelnemers werden uitgenodigd om de opgedane kennis in de praktijk te brengen in de moestuin van de Paddenbroek. Het wordt dit jaar als het ware een stagejaar. Iedereen die belangstelling heeft kan zich inschrijven om mee te doen aan dit experiment; er is absoluut geen voorkennis vereist, groene vingers kunnen ruimschoots volstaan.

Als u eventueel ook wat praktijkervaring wenst op te doen kan u zich melden met naam, adres en telefoonnummer op info@paddenbroek.be. en u wordt zeker op de hoogte gehouden.

Mogen wij ook u begroeten?

Activiteitenagenda “De Paddenbroek”

- 11 april om 9 u: Imkerkursus Koninginneteelt
Organisatie: Brusselse Imkersbond en RL ZZZ
- 9 mei om 21u: Inventarisatie kleine zoogdieren
Organisatie: Natuurpunt Pajottenland
- 10 mei om 13 uur: Opendeurdag Paddenbroek met rondleidingen
- 17 mei om 14 u: Opendeurdag Geboorteboomgaard
i.s.m. de gemeente Gooik
- 20 mei, 3 juni, 13 juni: Compostkursus i.s.m. de gemeente Gooik
- 3 juni om 20 u: Instandhoudingsdoelstellingen voor habitatrictlijn-gebieden
Organisatie: Natuurpunt Pajottenland

Vanaf 9 mei start de educatieve activiteit voor de Gooikse scholen met een aangepast programma in de Paddenbroek.

Oproep: Vrijwilligers gezocht voor aanleg en onderhoud van de biologische groententuin in de Paddenbroek..
Er is geen voorkennis vereist, enkel een beetje goede wil,...

Voor meer info over onze activiteiten verwijzen wij naar onze website www.paddenbroek.be. Vanaf 16 april kan u dagelijks terecht bij één van onze vaste medewerkers op ons NEC De Paddenbroek. Tel.: 02 306 45 62; e-mail: info@paddenbroek.be.

Paddenbroek ontvangt Europese rurale netwerken

Op 31 maart kwamen 50 leden van rurale netwerken uit 22 Europese landen hun licht opsteken in de Paddenbroek. Het was een bont allegaartje gaande van Finnen tot Spanjaarden en van Schotten tot Bulgaren die een namiddagbezoek brachten aan het Pajottenland.

Dankzij het schitterende lenteweer konden we een inspirerende wandeling maken langsheen de vele verwezenlijkingen van de Paddenbroek. Ze waren danig onder de indruk van het voorbeeldproject dat we in de Paddenbroek trachten uit te bouwen van de vele positieve relaties tussen een duurzame fruit- en groententeelt, het behoud van kleine landschapselementen en de vele voordelen voor plant- en diersoorten in de onmiddellijke omgeving.

Ook was er veel interesse hoe we de vele traditionele vaardigheden zoals snoeien, enten, bijen- en groententeelt en de bewustwording rond ons duurzame Pajotse landschap en de mogelijkheden van hernieuwbare energie willen doorgeven aan jonge generaties.

We bouwen momenteel onze website verder uit met een Engelstalige versie om ook aan deze internationale vragen om informatie te kunnen voldoen. Zo kan de Paddenbroek haar positieve en duurzame boodschap verder verspreiden.

MIDZOMER GEZINSDAG

Zaterdag 20 juni - Paddenbroek (Gooik)

14u Fietsen - 15 tot 30 km

14u Buggytocht Kesterheide

17u Aperitief en barbecue

19u Kampvuur

JAAR VAN DE
KESTERHEIDE
2009-2010 www.kesterheide.be

natuurpunt Gooik
Pajottenland Roosdaal

Gezinsbond
Oetingen
Kester

JAAR VAN DE
KESTERHEIDE
2009-2010 www.kesterheide.be

Doorlopend animatie in Paddenbroek en
bijzondere 'protuberansen' zonnekijkers (VVS).
Voor de barbecue graag vooraf reserveren!

Volg pijlen naar Paddenbroek vanaf rondpunt Delhaize Gooik.

Natuurpunt, Alwin Loecx, 0494/236349
alwin@natuurpunt-pajottenland.be
www.natuurpunt-pajottenland.be

Gezinsbond, Monique Devisscher
monique.devisscher@belgacom.net
054/567635 - www.gezinsbond.be

Deze activiteiten zijn deel van het Jaar van de Kesterheide. Samen met Regionaal Landschap Zenne Zuun & Zoniën, Natuurpunt Pajottenland, cultuurraad, gemeente Gooik en vele andere verenigingen richten we een jaar lang alle schijnwerpers op de Kesterheide met zijn unieke landschap, natuur, cultuur en geschiedenis. Lees het hele programma - en meer over onze 'groene parel' - op www.kesterheide.be.

Wat ruist er in het struikgewas?
zaterdag 9 mei – 21u
 Paddenbroek
www.natuurpunt-pajottenland.be
 0494 236 349

We gaan 's avonds op bezoek bij de muizen en andere kleine zoogdieren van de Kesterheide. Maak kennis met een bijzondere leefgemeenschap in het struikgewas. De 'inventarisatie' gebeurt met zogenaamde lifetraps: vallen waarin gevangen dieren blijven leven. De beestjes worden nadien onmiddellijk weer vrijgelaten.

We vertrekken aan natuur-educatief centrum Paddenbroek: volg pijlen vanaf rondpunt Delhaize Gooik. Iedereen is welkom op deze verrassende zoektocht. Je hoeft absoluut geen ervaring te hebben: interesse en geen muizenfobie volstaan!

Midzomer gezinsdag
zaterdag 20 juni
 Paddenbroek
www.natuurpunt-pajottenland.be
 0494 236 349

Natuurpunt Pajottenland en Gezinsbond Oetingen en Kester zwaaien de langste dag van het jaar uit met zicht op de Kesterheide. Kom naar natuur-educatief centrum Paddenbroek voor gezinsfietsochten (15 – 30 km, vertrek 14u) of een olijke buggytocht langs de Kesterheide (14u). Kom zeker eens kijken in de bijzondere 'protuberansen' zonnenkijkers die de Vereniging voor Sterrenkunde opstelt, een primeur voor de streek.

's Avonds is er een lekkere barbecue en maken we een groot kampvuur. Paddenbroek is aangegeven met pijlen vanaf rondpunt Gooik. Voor de barbecue vooraf inschrijven!

Déjeuner sur l'heide – Kesterheide als inspiratie voor kunstenaars én picknick

De pracht van de Kesterheide inspireert: kom beelden, foto's, films, schilderijen, teksten... van kunstenaars bewonderen in natuur-educatief centrum De Paddenboek. Toen mensen nog niet naar de kust gingen en al zeker niet op skireis, was de heide toeristische trekpleister nr 1 en picknickplaats voor de omliggende dorpen. Doe op zondag mee met een dromerige belle époque picknick en proef het beste van de Kesterheide!

*Kunsttentoonstelling op zaterdag **29 en zondag 30 augustus 2009, 10u tot 16u***

*Belle époque bio-brunch in De Paddenbroek op **zondag vanaf 10u30***

In samenwerking met het Davidsfonds, Natuurpunt Pajottenland en vzw De Paddenbroek

Plantenwandeling Kesterheide, zondag 13 september, Paddenbroek - 14u

Opendeurdag

Zondag 10 mei 2009

Natuureducatief Centrum De Paddenbroek opent haar deuren!

We verwelkomen je van 13 tot 18u

Wat valt er te beleven:

14u Rondleiding op NEC De Paddenbroek

15u Begeleide wandeling naar de Kesterheide

16u Rondleiding op NEC De Paddenbroek

Doorlopend:

Tentoonstelling 'Niet te misse(n) beestjes'

Kinderactiviteit door JNM Pajottenland

Demonstratie broodbakken

België - Belgique
P.B.
1755 Gooik
BC 10460

Dit Leader+ project wordt medegefinancierd door
de Europese Unie en het departement
Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid

Agentschap voor
Natuur en Bos